

Suomalaisten suhtautuminen
Talvi- ja jatkosotaan taiteessa ja
tekstiileissä

FANNI TAMMINEN

Pro gradu -tutkielma

Muoti, tekstiilitaide ja materiaalitutkimus

Taiteiden tiedekunta Lapin yliopisto

2025

Tiivistelmä

Tutkielmassani tavoitteena on selvittää, mitä mieltä suomalaiset ovat talvi- ja jatkosodan käytöstä tekstiilitaiteessa ja tekstiilisuunnittelun aiheena. Tutkimusmenetelmänä yhdistelen sisällön analyysin kvantitatiivisia ja kvalitatiivisia menetelmiä. Taustoitin tutkimustani tutustumalla Pilvi Torstin *Historiatietoisuus Suomessa* -tutkimukseen (2012), joka selvitti muun muassa suomalaisten asenteita käytyjä sotia kohtaan. Taiteelliseen osioon kuuluu kuusi eri kokoista tekstiiliteosta ja neljä tekstiilituotetta, jotka ovat saaneet inspiraationsa *Säkylän Talvi- ja jatkosotamuseon* kokoelmista. Teokset esiteltiin yleisölle 2024 kahdessa näyttelyssä, ja yleisö sai ilmaista mielipiteitään kyselyn avulla. (Torsti 2012; Säkylän Talvi- Ja Jatkosotamuseo, n.d.; Tamminen 2024a; Tamminen 2024b)

Tutkimuksesta selviää, millaisia asenteita suomalaisilla on talvi- ja jatkosodan käytöstä taiteessa ja käyttötaiteessa. Mitkä tekijät vaikuttavat näihin asenteisiin? Ja onko asenteissa huomattavissa muutosta? Sotaa ja konflikteja on aina kuvattu taiteessa, ja myös talvi- ja jatkosodassa on ollut mukana sotataiteilijoita. Esimerkkinä Kari Suomalainen, joka toimi jatkosodassa muun muassa tiedotuskomppanian piirtäjänä. Erona Suomalaiseen on, että tutkijataiteilijana en ole kokenut sotaa henkilökohtaisesti, ja kaikki tietoni perustuu historian kirjoihin ja *Säkylän Talvi- ja jatkosotamuseon* kokoelmiin. (Säkylän Talvi- Ja Jatkosotamuseo, n.d.; Suomalainen 1987)

Avainsanat: tekstiilitaide, sotataide, talvi- ja jatkosota

Sisällysluettelo

1. Johdanto	4
1.1. Lähtökohdat	5
1.2. Tavoitteet ja rajaus	7
1.3. Menetelmät	9
1.4. Aineisto	10
2. Kypärästä ostokortteihin, ja kankaalle	11
3. Näyttelyt ja palaute	21
4. Tulokset	26
4.1. Teosten kokeminen ja eettisyys	30
4.2. Tuotteiden esteettisyys ja ostettavuus	33
4.3. Tekstiilien eettisyys	37
4.4. Johtopäätökset	39
5. Päätäntö	40
Lähteet	43
Painamattomat lähteet	43
Haastattelut ja kyselyt	43
Arkistot ja kokoelmat	43
Painetut lähteet	44

1. Johdanto

Aloin kiinnostua suomalaisten tavasta suhtautua sotaan kesäkuussa 2023. Olin saanut toimeksiannon toteuttaa pikaprojektina valokuvanäyttelyn yhdessä Säskylän Talvi- ja jatkosotamuseon kanssa. Näyttely sai nimekseen *Säskylän Talvi- ja jatkosotamuseo goes TAIDE*, ja se koostui kahdeksasta taidevalokuvateoksesta, jotka esittelivät museon esineistöä. Teoksissa vein museon kokoelmista artikkeleita kuvattavaksi ulos ja lavastin tilanteita, joihin ajattelin esineiden kuuluvan.

Näyttelystä saamani positiivinen palaute herätti kiinnostukseni ihmisten suhtautumiseen sotaan taiteen aiheena. Ajatuksen kehittyessä tarkemmaksi tutkimusaiheeksi oma suuntautumiseni tekstiilitaiteeseen ja -suunnitteluun ohjasi kiinnostukseni ihmisten suhtautumisesta sotaan taiteen aiheena, ihmisten suhtautumiseen sodan käyttämiseen tekstiilitaiteen ja -suunnittelun aiheena.

Säskylän Talvi- ja jatkosotamuseon sen aikaisen toiminnanjohtaja Johanna Lumme-Tammisen myöhemmin samana kesänä ehdotettua valokuvaprojektille jatkoa, lupauduin toteuttamaan seuraavaksi kesäksi näyttelyn tekstiilitaideteoksia, joiden aiheet käsittelivät talvi- ja jatkosotaa (1939-1940 ja 1941-1944) useista näkökulmista. Lumme-Tamminen kiinnostui myös tutkimuksesta ja suostui siihen, että näyttelyyn tulisi esille tekstiilitaideteosten ohella myös tekstiilituotteita. (Lumme-Tamminen 2022-2024; Tamminen 2024a; Tamminen 2024b)

Tutkimukseni tulokset ovat hyödyksi myös museolle, sillä etänäyttely houkuttelee asiakkaita vierailemaan myös Säskylän Talvi- ja jatkosotamuseon pysyvässä näyttelyssä. Tämän lisäksi on etänäyttelyssä esillä olevilla teoksilla ja

tuotteilla myös oma kulttuurinen merkityksensä. Teokset eroavat museon historiallisista esineistä etenkin siksi, että ne heijastavat minun ajatuksiani nuorena taiteilijana maamme sodista ja niiden vaikutuksista Suomen kansan mieliin. Näin ollen on perusteltua käyttää näyttelyä tutkimuksessa Suomen kansan suhtautumisesta talvi- ja jatkosodan inspiroimaan taiteeseen ja tekstiileihin. (Tamminen 2024a; Tamminen 2024b)

Tutkimuksen tuloksia voidaan myös soveltaa tekstiilialan ohella muilla aloilla selvityksenä suomalaisten käsityksistä ja mielipiteistä, mitä tulee talvi- ja jatkosodan käyttämisestä myyntiin tarkoitetuissa tuotteissa ja palveluissa. Tutkimuksesta käy myös ilmi, mikäli suhtautumisessa on nähtävissä muutoksia ja mikäli tuotteita tai palveluita voitaisiin alkaa tuottaa tulevaisuudessa.

1.1. Lähtökohdat

Koska Suomi on verrattain lyhyen historiansa alkuvaiheissa käynyt läpi niin sisällissodan (1918) kuin ollut osa toista maailmansotaa (1939-1945), pidetään sekä talvi- että jatkosotaa yksinä merkittävimmistä tapahtumista maamme historiassa. Pohdin, onko sota aiheena täysin kielletty, mitä tulee myyntiin tarkoitettuihin tekstiileihin ja tuotteisiin. Tähän kysymykseen olen muodostanut itselleni kaksi lähes vastakkaista, jotka on hyvä ottaa huomioon jo tutkimusta suunniteltaessa. (Torsti 2012, 99-101)

Ensinnäkin sodan käyttäminen aiheena myyntiin tarkoitetuissa tuotteissa ei voi olla täysin kielletty, sillä markkinoilta löytyy erilaisia sota-aiheisia tuotteita, kuten esimerkiksi lelusotilaita, tuntolevykoruja kuin maastokuvioituja kankaitakin. Toisaalta suomalaiset saattavat mahdollisesti asettaa talvi- ja

jatkosodan tässä suhteessa erityisasemaan. Tästä hyvänä esimerkkinä uusimman *Tuntematon sotilas* -elokuvan (2017) oheistuotteiden aikanaan aiheuttama keskustelu siitä, miten pitkälle tuotteistuksen voi viedä. Onko tuotteistus viety liian pitkälle, jos tarjolla on *Tuntematon sotilas* -vessaharjoja? Lisäksi vuoden 1918 tapahtumat ovat edelleen joillekin suomalaisille sensitiivinen aihe, mikä voi vaikuttaa ihmisten mielipiteisiin, vaikka sitä pidetään talvi- ja jatkosodan ohella Suomen historiankannalta merkittävänä tapahtumana. (Hallamaa 2017; Torsti 2012, 99-101)

Otan tutkimuksessa myös huomioon Suomessa esiintyvän eräänlaisen alakulttuurin, jonka jäsenet keräilevät historiallista sota-aikaista tavaraa ja replikoita. Tällaisesta keräilyharrastuksesta on saanut alkunsa myös *Säkylän Talvi- ja jatkosotamuseon* kokoelma. Museon kokoelma on Lumme-Tammisen mukaan museon perustaneen sotakamreeri, yliluutnantti evp. Ilpo Nurmen (1941-2022) eräänlainen elämäntyö ja lempilapsi. Nurmen kokoelmia on tosin myös hyödynnetty elokuvarekvisiittana, jonka kautta hänelle on myönnetty sotakamreerin arvo. (Lumme-Tamminen 2022-2024)

Tutkimusaiheen merkitys on näin ollen kartoittaa suomalaisten mielipiteitä ja suhtautumista talvi- ja jatkosota-aiheen käyttämisestä nykytaiteessa. Tutkimus myös selvittää, millaisia asenteita suomalaisilla on sotiemme käytöstä kaupallista hyötyä tavoittelevien tuotteiden aiheena ja lähtökohtana. Vaikka tutkimus lähestyy ongelmaa tekstiilitaiteen ja kuosisuunnittelun näkökulmasta, aiheen tutkimusta voidaan hyödyntää myös muilla tuotekehittelyn alueilla. On mielenkiintoista selvittää, mitä tekijöitä talvi- ja jatkosota-aiheisten tuotteiden tarjonnan ja ostokäyttäytymisen taustalla on havaittavissa.

1.2. Tavoitteet ja rajaus

Tutkimuksessa tarkastellaan suomalaisten asenteita talvi- ja jatkosodan käytöstä taiteessa kuuden teoksen ja neljän tekstiilituotteen avulla. Teokset ja tekstiilituotteet esitellään yleisölle kahdessa näyttelyssä kesällä 2024 Kauttuan ruukinkartanolla ja lokakuussa 2024 Lapin yliopistolla. Tutkimus vastaa kysymykseen: "Miten suomalaiset suhtautuvat talvi- ja jatkosota-aiheen käyttämiseen tekstiilitaiteessa ja -suunnittelussa?". Tavoitteena on kartoittaa näyttelyissä vierailleiden ihmisten suhtautumista sekä talvi- ja jatkosota-aiheeseen tekstiilitaiteeseen että heidän reaktioitaan talvi- ja jatkosodan eri näkökulmien inspiroimiin tekstiilituotteisiin- ja kuoseihin. Tutkimuksesta käy myös ilmi, miksi talvi- ja jatkosota aiheisista tuotteista ei pidetä tai mitä muita tunteita ne herättävät. (Tamminen 2024a; Tamminen 2024b)

Tavoitteena on myös selvittää, mitkä tekijät mahdollisesti vaikuttavat ihmisten suhtautumiseen. Mahdollisia eroja ihmisten asennoitumiseen voivat tuottaa esimerkiksi ikäerot ja sukupuoli. Vaikka suomalaisina meidät on periaatteessa kasvatettu samassa kulttuurissa ja seuraamaan samoja kulttuuriperinteitä, on otettava huomioon toisesta maailmansodasta kuluneen jo lähes kahdeksankymmentä vuotta, ja sanonnan mukaisesti "aika parantaa haavat" (suomalainen sananlasku). (Oksala 1978, 8)

Tutkimuksessa tekstiilitaiteella tarkoitetaan käytännössä mitä tahansa teosta, jonka taiteilija itse on sellaiseksi määritellyt. Tämä sen vuoksi, että tekstiilitaiteessa materiaalit ja tekniikat voivat olla lähes mitä tahansa. Perinteisten ryijyjen ja koruompeleiden ohella tekstiilitaiteessa voidaan hyödyntää kuvanveiston ja maalaustaiteen tekniikoita ja materiaalit voivat vaihdella kierrätetyistä tekstiileistä liuskekiveen. (Poutasuo ja Kokkonen 2001, 7)

Kuten taiteilijalla myös tekstiilisuunnittelijalla on eettinen vastuu tuottamastaan suunnittelusta. Tekstiileissä harvemmin käsitellään yhtä laaja-alaisesti erilaisia aiheita kuten taiteessa tehdään, mutta eettisesti kyseen alaisia valintoja on silti mahdollista tehdä. Tästä esimerkkinä *Finlaysonin Rauhanmallisto* sekä Kristina Isolan *Metsänväki*-kuosi, joka oli lähes identtinen kopio Maria Primatšenkon teoksesta *Rotta matkalla*. (Markkanen ja Vihavainen 2013; Jurkka 2023)

Nämä eettiset kysymykset eivät kuitenkaan ole tässä tutkimuksessa olennaisia. Tässä tutkimuksessa tekstiilien eettisyyden selvittäminen keskittyy talvi- ja jatkosotaan niiden aiheena, ja siihen onko se ylipäänsä kyselyyn osallistuneiden mielestä sopiva aihe tekstiilituotteessa kuvattavaksi. Lisäksi pyrin selvittämään, mikäli jokin tai jotkin tekstiileissäni käsittelemät sotaan liittyvät aiheet ovat suotavampia kuin toiset.

Kuten Pilvi Torstin tutkimuksesta *Historia tietoisuus Suomessa* (2012) käy ilmi, talvi- ja jatkosodalla on edelleen selvästi havaittava vaikutus suomalaiseen kulttuuriin. Näin ollen on tutkimukseni tavoitteiden kannalta hyvä määrittellä tarkemmin myös kulttuurin ja taiteen suhde siitä näkökulmasta. Näkökulman mukaan taide voidaan käsittää osana kulttuuria, mutta myös sen tuotteena. Taide itsessään on tieteen ja kielen ohella keskeisimpiä kulttuurin ilmenemismuotoja. Se kuvastaa useimmiten aikansa ihanteita, tapahtumia ja politiikkaa, ja on täten melko riippuvainen muista kulttuurin ilmenemismuodoista. Taide on myös aina suhteessa ihmiseen. Se on ihmisten luomaa ihmisiä varten. Taide on sosiaalinen ilmiö, ja siten aina suhteessa ihmiseen ja sen tulkintaan vaikuttaa aina vallitsevaan kulttuuriin. Näin ollen tämän tutkimuksen tavoitteiden vuoksi taidetta käsitellään kulttuurin tuotteena, jonka avulla taiteilija

pyrkii herättelemään tulkitsijoiden ajatuksia sen kuvaamasta aiheesta. (Oksala 1978, 48-49, 92-94; Torsti 2012, passim.)

1.3. Menetelmät

Pro gradu -tutkimuksessani taiteellinen osuus toimi aineiston keräämisen välineenä. Näyttelyssä vierailleelle yleisölle annettiin mahdollisuus vastata kyselyyn, jonka pystyi täyttämään paikan päällä paperisena tai *Googlen* tarjoaman *Forms*-palvelun kautta. Kyselyyn sisältyi kysymyksiä yleisön omista mielipiteistä näyttelyssä esiteltävistä teoksista, mutta myös heidän pohdintojaan talvi- ja jatkosodan käyttämisestä taiteessa ja tekstiilituotteissa. (Tamminen 2024a; Tamminen 2024b)

Vastausten pohjalta tutkimuksessa luodaan laajempi käsitys suomalaisten yleisestä suhtautumisesta aiheeseen. Laajempi kuva perustuu kyselyssä selvitettyihin vastanneiden perustietoihin, kuten ikään ja sukupuoleen.

Näyttelyjen aikana kerätystä aineistosta selvitetään vastauksia tutkimuskysymykseen yhdistämällä sisällön analyysin kvalitatiivisia ja kvantitatiivisia menetelmiä. Kysely sisälsi sekä tilastoitavia että yksittäin käsiteltäviä kysymyksiä, joten osaa aineistosta on mahdollista käsitellä kvantifioidussa muodossa ja osaa voidaan käsitellä tunnistamalla vastauksista tutkimuksen kannalta merkittäviä elementtejä. Näitä elementtejä voivat olla esimerkiksi tietynlaiset tuntemukset tai syyt niiden taustalla. Näin aineiston analyysistä saadaan selville, mikäli esimerkiksi jonkin teoksen tai tuotteen aihe koetaan erityisensuvaittavaksi tai mikäli teosten miellyttävyydestä voidaan tehdä muita johtopäätöksiä. Sisällön analyysi yhdistyy siis tutkimuksessa osin myös kvantitatiiviseen

tilastoanalyysiin. (Tuomi ja Sarajärvi 2018, luvut 4.4. ja 4.4.7.; Tamminen 2024a; Tamminen 2024b)

Kerätyn aineiston käsittelyssä hyödynnetään *SPSS-ohjelmistoa*, joka on tarkoitettu tilastollisen tiedon analysoimiseen. Ohjelmistoa hyödynnetään kyselyistä kertyneen kvantitatiivisen tiedon analysoimiseen ja selvittämään mahdollisia taustamuuttujia vastausten takana. Kvalitatiivisen sisällön analyysin osalta SPSS:ää ei ole kuitenkaan mahdollista hyödyntää.

1.4. Aineisto

Tutkimuksen varsinaisena pääaineistona toimii siis näyttelystä kerätty yleisö-palautte. Palautteen lisäksi aineisto sisältää lehtiartikkeleita, artikkeleita, ja kirjallisuutta taiteen ja kulttuurin filosofiasta sekä taiteen sosiaalisesta kokeemuksesta ja kaupallisuudesta. (Tuomi ja Sarajärvi 2018, passim.; Freeman 2011, passim.; Jula ym. 2007, passim.; Jurkka 2023, passim.; Tihilä ja Karhu 2023, passim.; Markkanen ja Vihavainen 2013, passim.; Lehtoruusu ja Ripatti 2023, passim.; Poutasuo ja Kokkonen 2001, passim.; Oksala 1978, passim.; Hallamaa 2017, passim.; Tamminen 2024; Tamminen 2024a; Tamminen 2024b)

Vaikka varsinaista tutkimusta en aiheesta ole löytänyt, on aihetta sivuavia artikkeleita ja kirjallisuutta löydettävissä muiden tieteenalojen kautta. Lisäksi suomalaisten suhteesta sotaan löytyy jonkin verran tutkimusta; tutkimuksessa käytänkin hyväkseni etenkin Pilvi Torstin tutkimusteosta *Suomalaiset ja historia*. (Torsti 2012, passim.)

Näyttelypalautteen ohella käytetyt aineistot rakentavat tutkimuksen pohjatiedot suomalaisten yleisestä suhtautumisesta sotaan, etenkin mitä tulee talvi-

ja jatkosotaan. Lisäksi nämä aineistot mahdollistavat näyttelypalautteen avulla saatujen esipäätelmien ymmärtämisen tutkimukselle asetetussa viitekehyksessä. (Tamminen 2024; Tamminen 2024a; Tamminen 2024b)

2. Kypärästä ostokortteihin, ja kankaalle

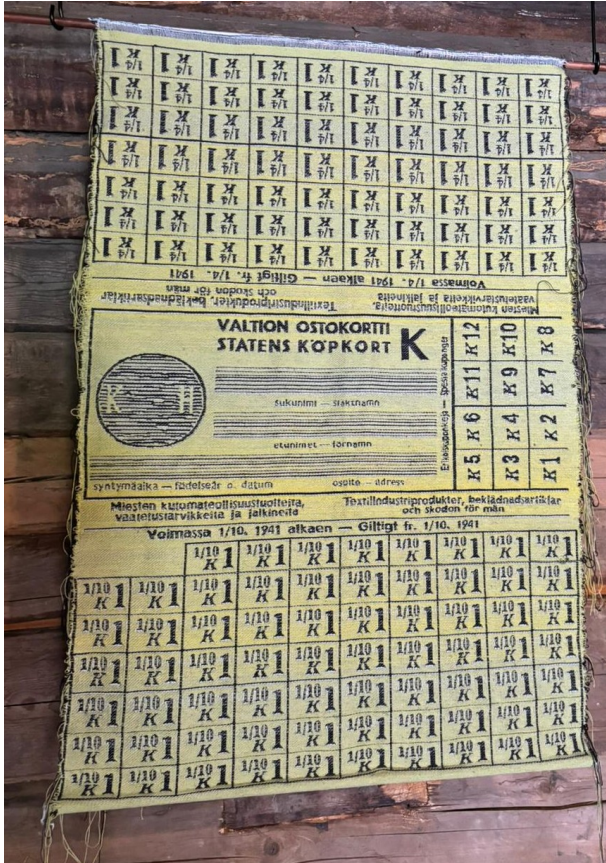
Näyttelyn teokset muodostavat sarjan tekstiilitaideteoksia ja kuoseja, joiden inspiraationa toimi Säskylän Talvi- ja jatkosotamuseon historiallinen kokoelma. Teokset kuvaavat omaa kenties kansallisromanttista kuvaani talvi- ja jatkosodasta nuorena taiteilijatutkijana, ja niiden tarkoitus on saada katsoja miettimään, miten heidän mielestään sotaa on sopivaa kuvata nykytaiteessa. (Tamminen 2024a; Tamminen 2024b)

Pääsin tutustumaan *Säskylän Talvi- ja jatkosotamuseon* kokoelmaan varsin läheisesti aiemman taideprojektini aikana sekä avustaessani museon muissa tehtävissä. Näissä tehtävissä muutamista kokoelman esineistä muodostui omia suosikkejani, ja ne päätyivätkin keskeiseen osaan näyttely teoksiin. Varsinkin yksi museon kokoelmiin kuulunut kypärä kiehtoi ja inspiroi minua jo aikaisemmin museon kanssa toteuttamissani projekteissa. (Säskylän Talvi- Ja Jatkosotamuseo, n.d.; Tamminen 2024a; Tamminen 2024b)

Näyttelykokonaisuuden muodostavat teokset yhdistelevät erilaisia tekniikoita ja materiaaleja, joita on jo aiemmin käytetty tekstiilitaiteessa. Poikkeuksena tarkka-ampuja Simo Häyhän abstrakti muotokuva, joka ei sisällä mitään tekstiilitaiteellista elementtiä ja on puhtaasti maalaus. Muissa teoksissa muun muassa yhdistellään perinteistä maalaustaidetta tekstiilielementteihin ja luodaan

kangasta mukailevaa pintaa rautalangasta. (Tamminen 2024a; Tamminen 2024b)

Pyrin hyödyntämään teoksissa mahdollisimman laajasti opintojeni aikana kartuttamiani taitoja. Pyrkimykseni oli luoda teoksia, jotka käsittelevät talvi- ja jatkosotaa monipuolisesti eri näkökulmista. Löysin yllättävää inspiraatiota Albert Edelfeltin taiteesta. Hänen teoksistaan löytyy useita historiaa käsitteleviä maalauksia kuten *Kuningatar Blanka* ja *Kaarle-herttua herjaa Klaus Flemingin ruumista*. Edelfeltin teokset tuovat historiaa esiin symbolismin ja yksityiskohtien kautta. Teoksissa esitetyt henkilöt ja tapahtumat ovat todellisia, mutta koska ne ovat eläneet ajassa tarinoina ja legendoina, eivät ne täysin vastaa todellisuutta. Käytin samanlaista historian lähestymistapaa omissa teoksissani. (Edelfelt 1877; 1878; Lehtoruusu ja Ripatti 2023, 46-48.)

**KUVA 1 OSTOKORTTI-KUVAKUDOS (2024)
JACQUARD-KUDOTTU KANGAS, 70 x 120 (CM), PUU-
VILLA, KUVA VEERA TAMMINEN**

Kortilla-kuvakudos (kuva 1) on saanut inspiraationsa oman isoäitini kertomuksista sota-ajan elämästä sekä Säkylän Talvi- ja jatkosotamuseon kokoelmiin kuuluvista ostokorteista. Museon ostokorteista teokseen valikoitui miesten kutomateollisuustuotteita, vaatetustarvikkeita ja jalkineita säännöstellyt ostokortti. Osin sen verrattain hyvän kunnon vuoksi, mutta myös koska sillä säännösteltiin kudontateollisuuden tuotteita. Tämä teki siitä juuri sopivan kudottavaksi TC-laitteella. Teoksen valmistelu kudottavaksi sujui melko ongelmitta. Teos

piti kuitenkin valmistaa kaksi kertaa suunniteltua suurempana, jotta kaikki kortin tekstit säilyivät luettavina. Kuvakudoksen tarkoitus on muistuttaa katsojaa sodan vaikutuksista myös kotirintamalla ja osana arkea. Sota vaikutti tuotteiden saatavuuteen, ja säännöstelyn ja ostokorttien avulla taattiin kaikille mahdollisuus hankkia säännösteltyjä tuotteita. (Säkylän Talvi- ja Jatkosotamuseo, ei pvm.)

Häyhä-maalaus (kuva 2) kuvaa sitä, millaisen kuvan olen Simo Häyhästä saanut pelkästään seuraamalla, miten nuoret häntä kuvaavat sosiaalisen median eri kanavissa. Sosiaalisen median mukaan Häyhä oli maastoutumisen mestari, ja käytännössä näkymätön viholliselle. Postauksissa tuotiin usein myös esille, ettei hän käyttänyt tarkkuus tähtäintä, vaan tavallista pystykorvan haarukkaa suorittaessaan tehtävänsä tarkka-ampujana. Pyrin tuomaan esille maalauksessani

KUVA 2 HÄYHÄ MAALAUUS (2024), AKRYILI, 60 x 80 (CM), KUVA VEERA TAMMINEN

etenkin näitä tekijöitä. Teoksessa metsän reuna katoaa varjon ja latvojen väliin ja pimeää taivasta vasten loistaa yksi silmä, jonka iirikseen piirtey Häyhän käyttämä tähtäin. Teoksen tunnelman on tarkoitus olla kolkko ja heijastaa sotilaan tuntemaa jännitystä ja epä tietoisuutta tilanteessa, jossa tarkka-ampuja voi vaania missä tahansa.

KUVA 3 HEAD SHOT -TEOS (2024), AKRYYLI JA PUUVILLA, 100 x 80 (CM), KUVA VEERA TAMMINEN

Head shot -teos (kuva 3) on kenties näyttelyn teoksista raain. Akryylein maalattuun kypärään ammutusta reiästä purskahtaa vettä ja kukkia kuin kaatuvasta maljakosta. Teoksen tarkoitus on kuvata tapaa, jolla sotaa voidaan romanti-

soida. Miten kaunista onkaan antaa henkensä suojellakseen kotimaataan. Myös teoksen virkatuilla kukilla on tämän suuntaiset merkitykset. Siniset lemmikit symboloivat uskollisuutta sekä unohdetuksi tulemisen pelkoa. (eng. forget-me-not) Kukkia on muun muassa annettu matkaan lähtevälle. Unikkoja taas pidetään ensimmäisen maailmansodan symbolina ja niillä voidaan symboloida myös kuolemaa ja osanottoa, mutta myös rauhaa. Pidän näitä kukkia myös itse hyvin kauniina ja valitsin ne sen vuoksi teokseeni kaikkien kuolemaa, sotaa ja menetystä symboloivien kukkien joukosta. (Lempiäinen 1992, 41-42; Vargas 2024; Tamminen 2024a; Tamminen 2024b)

Hyvin erilaista lähestymistapaa so-
tiemme kuvaamiseen taiteessa taas
edustaa suullisen palautteen perus-
teella kenties näyttelyn suosituin teos
Rakkaani (kuva 4). Pukuteoksen hää-
mekon malliin on haettu inspiraatiota
1940-luvun suomalaisista häämekoista.
Teoksen materiaalin *Rakas*-kuosiin on
kerätty rakastavaisten helliä sanoja
rintamalle lähetetyistä kirjeistä,
jotka nyttemmin kuuluvat *Säkylän*
Talvi- ja jatkosotamuseon kokoelmiin.

KUVA 4 RAKKAANI- PUKUTEOS (2023), PUUVILLA,
50 X 150 (CM), KUVA VEERA TAMMINEN

Puvun tarkoitus on olla kunnianosoitus
niille miehille ja naisille, jotka toisen
maailmansodan takia eivät koskaan päässeet alttarille asti. (*Säkylän Talvi- ja*
Jatkosotamuseo, ei pvm.; Tamminen 2024a; Tamminen 2024b)

Pukuteos *Rakkaani* ohella teoskokoelman suuritöisimpiä teoksia oli *Tunnettu*
tuntematon (kuva 5). Teos muodostuu 3400 käsin väännetystä rautarenkaasta.
Renkaat kuvaavat niitä noin 3400 Suomen armeijan sotilasta, jotka katosivat

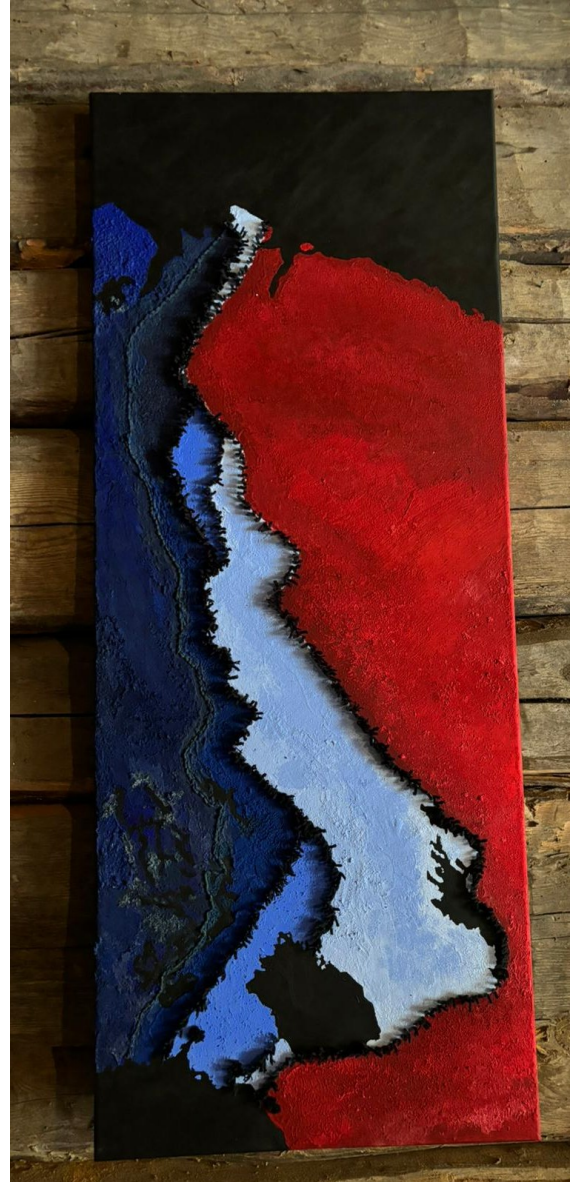

KUVA 5 TUNNETTU TUNTEMATON -TEOS (2024), TERÄSLANKA JA SPRAYMAALI, 30 x 45 (CM), KUVA VEERA TAMMINEN

talvisodassa. Renkaat muodostavat ketjupanssarin, jonka pintaan on spraymaalattu ja sapluunan avulla kuvattu talvisodan aikana käytössä ollut tuntolevy. Tuntolevyillä tunnistettiin sodassa kaatuneet ja saatettiin vainajat takaisin kotiin. Käytännössä kaatuneen laatta taitettiin kahtia; toinen puoli jäi vainajan kaulaan tai vainajan ruumiinosien kanssa arkkuun, toinen puoli naulattiin arkkuun

kiinni. Näin voitiin varmistaa oikean vainajan henkilöllisyys ja oikea osoite. Teoksen tuntolevy on kuitenkin kokonainen, koska kadonnutta sotilasta ei tietenkään voitu laittaa arkkuun ja palauttaa kotiin. Näin ollen kadonneen sotilaan tuntolaatta on oletettavasti säilynyt ehjänä. (Sotasampo Menehtyneet 1939-45, ei pvm.; Arkistojen Portti, ei pvm.)

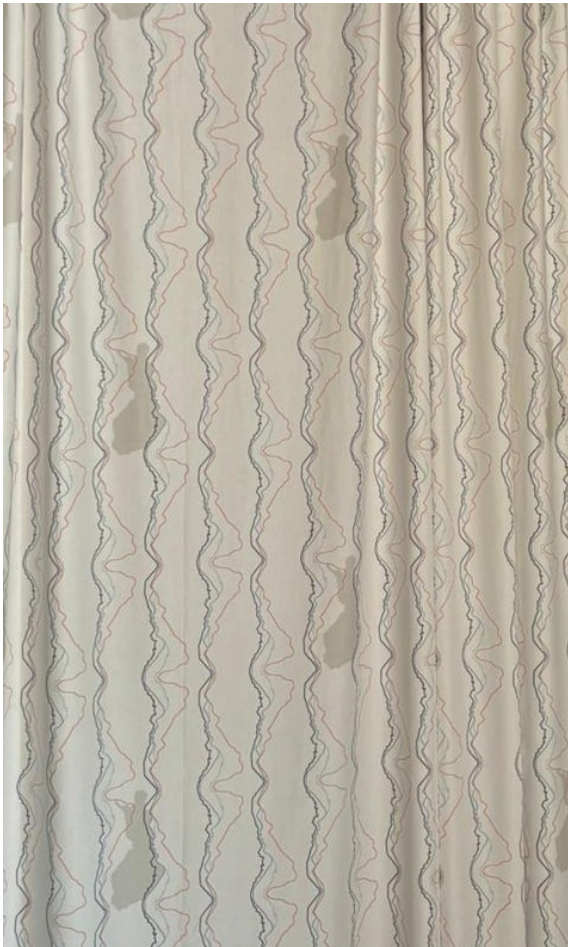
Raja-teoksessa (kuva 6) kuvataan talvi- ja jatkosodan eri vaiheita. Rajat piirtyvät maalaus pohjaan langalla kuvattuina viivoina ja teoksen värit muuttuvat sen mukaan, kenelle niiden värittämä maa 'alue nykyään kuuluu. Teoksessa on kuvattuna myös *Salpalinja*, jonka huomaa vain pysähtymällä katselemaan teosta hetkeksi. Linja peittyi teoksessa siniseen maaliin, kuten *Salpalinja* peittyi maastoon nykyään. Toin *Salpalinjan* osaksi rajoja ja rintamalinjoja esittävää teosta, vaikkei siellä talvi- ja jatkosodan aikana taisteltu koska se oli jäänyt mieleeni peruskoulun oppikirjoista. Näissä kirjoissa linja oli aina kuvattu, jossakin kartassa, mutta en muista sen merkitystä selitetyn tekstissä niistä enempää.

KUVA 6 RAJA-TEOS (2024), AKRYYLI JA AKRYYLI-LANKA, 40 X 120 (CM), KUVA VEERA TAMMINEN

Näyttelyn tekstiilituotteet on toteutettu täysin digitaalisesti. Tämä mahdollisti esimerkiksi sen, että *Raja*-kuosin tapauksessa sain valittua tarkasti Suomen lipun sinisen ja Neuvostoliiton punaisen Pantone-värikartasta.

Rakas-kuosia (kuva 9) lukuun ottamatta tekstiilituotteet on johdettu näyttelyn teoksista. Teokset on ikään kuin tuotteistettu tekstiiliteollisuuden käyttöön. Tuotteet olivat näyttelyssä esillä prototyyppeinä, ja niitä voitaisiin kehittää näyttelypalautteen perusteella, mikäli ne haluttaisiin tuoda markkinoille kuluttajien ostettavaksi. *Raja*-kuosissa (kuva 7) toistuvat *Raja*-teoksen (kuva 6)

KUVA 7 RAJA-KUOSI, KUOSIKERTA 25 x 50 (CM),
KUVA VEERA TAMMINEN

KUVA 8 TUNTOLAATAT-KUOSI, KUOSIKERTA 50 x 50
(CM), KUVA VEERA TAMMINEN

rintamalinjat ja rajat mukautettuna raitakuvioksi ja *Tuntolaatat*-kuosissa (kuva 8) toistuu sama tuntolevy kuin *Tunnettu tuntematon* -teoksessa (kuva 5). (Tamminen 2024a; Tamminen 2024b)

Kudonnassa käytettyä kuvatiedostoa oli mahdollista käyttää suoraan painetun Ostokortti-keittiöpyyhkeen (kuva 10) painattamisessa.

3. Näyttelyt ja palaute

Koska Säskylän Talvi- ja jatkosotamuseon tilat itsessään ovat hyvin rajalliset eivätkä varsinaisesti sovellettavissa galleria käyttöön, ei näyttelyä ollut mahdollista asettaa esille museon omissa tiloissa. Sen sijaan teokset tulivat esille Kauttuan Ruukinkartanolle vuoden 2024 kesäkuun alusta elokuun loppuun asti. Sijainti toi myös jatkumoa edeltäneen kesän näyttelylle, sillä myös se järjestettiin Kauttualla. Näyttelyn sisällön kannalta ihanteellisinta olisi ollut esitellä teokset ja tekstiilituotteet museon oman kokoelman kanssa, mutta se ei ollut mahdollista. Kauttuan näyttelytilat olivat kuitenkin loistava vaihtoehto. (Tamminen 2024b)

Kauttuan lisäksi teokset olivat esillä myös Art of War -näyttelyssä Lapin yliopiston Lyhty-galleriassa 14.10-31.10.2024. Myös tästä näyttelystä kerättiin palautetta samalla kyselyllä kuin Kauttualla. Yliopistolla kyselyyn oli kuitenkin mahdollista vastata vain digitaalisesti lukemalla QR-koodi (liite 2). (Tamminen 2024; Tamminen 2024a)

Kauttuan Ruukinkartanon näyttelyn oli alun perin tarkoitus olla ainoa kerta, kun teokset olivat esillä. Näyttelyn oli tarkoitus myös olla ainoa, josta tutkimuksen materiaaliksi kerättiin palautetta. Teokset olivat esillä kartanon viereisessä vanhassa suola-aitassa, joka on kesäisin käytössä näyttelytilana. Aloitellessani näyttelyn pystyttämistä olin hieman huolissani aitan valaistuksen riittäväydestä. Seinien tumma hirsi tuntui imevän tilan kaiken valon, ja aittaa

valaisemassa oli vain yksi valaisin tilan keskellä. Ripustettuani teokset tilaan totesin kuitenkin valon määrän riittäväksi. Teokset peittivät aitan tummaa seinää riittävästi ja suuret valkopohjaiset painokuosit heijastivat niihin osuvaa valoa koko tilaan. (Tamminen 2024b)

Yliopistolla näyttelytilana toimi galleria Lyhty, joka tuotti tilana muutamia haasteita. Ensinnäkin gallerian neljästä seinästä kolme on ikkunaa, mikä ei ollut ihanteellista ottaen huomioon suurimman osan näyttelyn teoksista olevan seinälle ripustettavia. Lisäksi Lyhty on hyvin pieni galleria. Ratkaisin ongelman ripustamalla *Raja-* ja *Tuntolaatat*-kuosit niiden tausta ideana toimineiden teosten taustaksi. Näin sain kaikki teokset mahtumaan tilaan, ja kuosien verhomainen rakenne loi teosten ja lasiseinän väliin teoksia tukevan rajan. Valitettavasti vaalea *tuntolaatta*-kuosi ei aivan mahdollistanut *Tunnettu tuntematon*-teoksen pääsemistä täysiin oikeuksiinsa. Teos olisi vaatinut tumman taustan, mutta se ei ollut tässä tapauksessa Lyhty-galleriassa mahdollista. (Tamminen 2024a; Tamminen 2024b)

Palautetta näyttelyistä kertyi yhteensä 43 vastauksen verran. Vastaaajista 34 vastasi kyselyyn Kauttualla ja 9 yliopistolla. Yliopiston näyttelystä kertyi odottamaani vähemmän palautetta. Vaikka osasin odottaa saavani yliopiston

	lkm	%
Mies	12	28
Nainen	26	60
Muu	4	9
En halua kertoa	1	2
Yht.	43	100

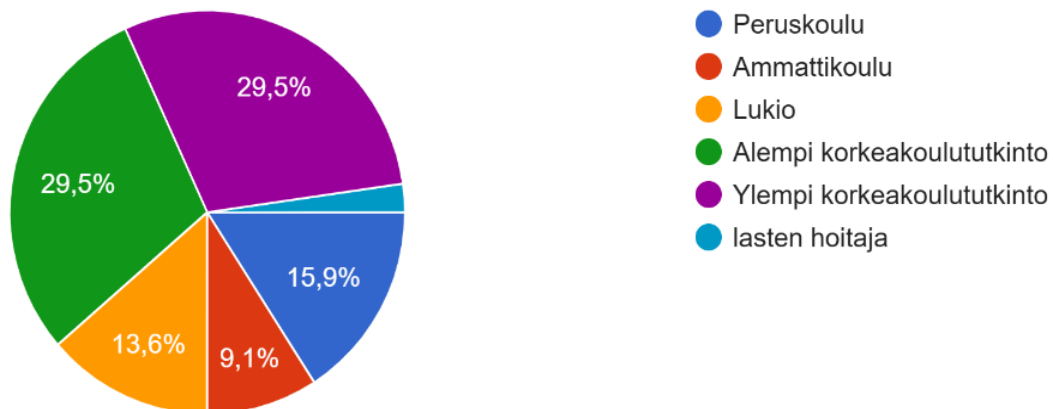
TAULUKKO 1 KYSELYYN VASTANNEIDEN SUKUPUOLI,
KUVA FANNI TAMMINEN

	lkm	%
Alle 18	5	12
18-29	14	33
30-39	7	16
40-49	4	9
50-59	6	14
60-69	4	9
70-79	1	2
Yli 80	2	5
Yht.	43	100

TAULUKKO 2 KYSELYYN VASTANNEIDEN IKÄ,
KUVA FANNI TAMMINEN

näyttelystä Kauttuan näyttelyä vähemmän vastauksia, odotin hieman enemmän vastauksia kuin mitä sain. (Tamminen 2024; Tamminen 2024a; Tamminen 2024b)

Taulukosta 1 selviää vastanneista selvän enemmistön olleen naisia ja taulukosta 2 yleisimmän ikäryhmän olleen 18-29-vuotiaat, johon yliopistolta kerätyt vastaukset todennäköisesti vaikuttivat. Vastaus valmius oli selvästi paras 19-39-vuotiaitten joukossa, jotka vastasivat lähes puolesta annettuja vastauksia. Yllättävää on, miten suuri ero vastanneiden miesten ja naisten välillä oli. Miehet vastasivat vain hieman yli neljänneksestä kyselyyn vastanneista, kun taas selvästi yli puolet olivat naisia. Vastanneista hieman alle 10 % ilmoitti sukupuolek-

KUVAAJA 1 VASTAAJIEN KORKEIN SUORITTAMA KOULUASTE
KUVA FANNI TAMMINEN

seen muu kuin mies tai nainen ja vain yksi vastannut ei halunnut kertoa sukupuoltaan. (Tamminen 2024)

Vastajaat ovat olleet myös pääosin korkeakoulutettuja. Kuvaajalta 1 nähdään yli puolella vastaajista olevan jokin korkeakoulu tutkinto, ja jopa lähes 30 % vastanneista omaavan ylemmän korkeakoulututkinnon. Kun otetaan huomioon vastanneiden ikäjakauma, voidaan pitää mahdollisena myös sitä, että niistä ~16 % vastanneista, jotka vastasivat suorittaneensa vain peruskoulun, suurin osa

tulee vielä suorittamaan korkeamman tutkinnon. Tämä siksi, että vastanneista 12 % oli taulukon 2 mukaan alle 18-vuotiaita, eivätkä siis ole vielä ehtineet suorittaa muita tutkintoja. (Tamminen 2024)

Kyselyn perusteella miehillä vaikuttaisi olevan korkeampi kynnys antaa palautetta. Taulukon 3 mukaan vastanneista nimittäin kaikki miehet ilmoittivat olevansa ainakin jonkin verran kiinnostuneita kulttuurista, mikä on 12 % enemmän kuin vastanneista naisista. Naiset olivat kuitenkin selvästi miehiä kiinnostuneempia taiteesta. Heistä 12 vastannutta kertoi olevansa erittäin kiinnostuneita taiteesta, kun miehistä näin vastasi vain yksi. Taiteesta kaikkein kiinnostuneimpia olivat kuitenkin muun sukupuoliset vastaajat, joista 75 % oli erittäin kiinnostuneita taiteesta. Muun sukupuoliset vastaajat olivat myös kiinnostuneimpia kulttuurista. Kyselyyn vastanneista muun sukupuolisista 100 % kertoi olevansa vähintään jonkin verran kiinnostunut kulttuurista. (Tamminen 2024)

Miehet olivat myös selvästi naisia kiinnostuneempia sotahistoriasta. Taulukon 3 mukaan miltei 60 % kyselyyn vastanneista miehistä oli erittäin kiinnostuneita sotahistoriasta, mutta naisista vain 12 % oli erittäin kiinnostuneita sotahistoriasta. Naisia vähintään jonkin verran sotahistoriasta kiinnostuneempia olivat myös muun sukupuoliset. Heistä 75 % oli vähintään jonkin verran kiinnostuneita sotahistoriasta, kun naisista näin vastasi 62 %. (Tamminen 2024)

		Sukupuoli			En halua kertoa	Yht.	
		Mies	Nainen	Muu			
Kuinka kiinnostunut olet kulttuurista?	En Yhtään		0	1	0	0	1
		% Sukupuolittain	0%	4%	0%	0%	2%
		% Vastanneista	0%	2%	0%	0%	2%
	Vähän		0	2	0	0	2
		% Sukupuolittain	0%	8%	0%	0%	5%
		% Vastanneista	0%	5%	0%	0%	5%
	Jonkin verran		5	13	1	1	20
		% Sukupuolittain	42%	50%	25%	100%	47%
		% Vastanneista	12%	30%	2%	2%	47%
	Erittäin kiinnostunut		7	10	3	0	20
		% Sukupuolittain	58%	38%	75%	0%	47%
		% Vastanneista	16%	23%	7%	0%	47%
Yht.		12	26	4	1	43	
	% Sukupuolittain	100%	100%	100%	100%	100%	
	% Vastanneista	28%	60%	9%	2%	100%	
Kuinka kiinnostunut olet kuvataiteesta?	En Yhtään		2	0	0	0	2
		% Sukupuolittain	17%	0%	0%	0%	5%
		% Vastanneista	5%	0%	0%	0%	5%
	Vähän		1	2	1	0	4
		% Sukupuolittain	8%	8%	25%	0%	9%
		% Vastanneista	2%	5%	2%	0%	9%
	Jonkin verran		8	12	0	1	21
		% Sukupuolittain	67%	46%	0%	100%	49%
		% Vastanneista	19%	28%	0%	2%	49%
	Erittäin kiinnostunut		1	12	3	0	16
		% Sukupuolittain	8%	46%	75%	0%	37%
		% Vastanneista	2%	28%	7%	0%	37%
Yht.		12	26	4	1	43	
	% Sukupuolittain	100%	100%	100%	100%	100%	
	% Vastanneista	28%	60%	9%	2%	100%	
Kuinka kiinnostunut olet sotahistoriasta?	En Yhtään		0	1	0	0	1
		% Sukupuolittain	0%	4%	0%	0%	2%
		% Vastanneista	0%	2%	0%	0%	2%
	Vähän		3	9	1	1	14
		% Sukupuolittain	25%	35%	25%	100%	33%
		% Vastanneista	7%	21%	2%	2%	33%
	Jonkin verran		2	13	3	0	18
		% Sukupuolittain	17%	50%	75%	0%	42%
		% Vastanneista	5%	30%	7%	0%	42%
	Erittäin kiinnostunut		7	3	0	0	10
		% Sukupuolittain	58%	12%	0%	0%	23%
		% Vastanneista	16%	7%	0%	0%	23%
Yht.		12	26	4	1	43	
	% Sukupuolittain	100%	100%	100%	100%	100%	
	% Vastanneista	28%	60%	9%	2%	100%	

TAULUKKO 3 VASTANNEIDEN KIINNOSTUKSEN TASO KULTTUURIIN, KUVATAITEESEEN JA SOTAHISTORIAAN SUHTEESSA SUKUPUOLEEN, KUVA FANNI TAMMINEN

Odotuksistani poiketen saamani palaute oli lähes täysin positiivista. Tämä oli yllättävää jo siitäkin syystä, että *Finlayson* kohtasi valtavaa kritiikkiä Ukrainan *Rauhanmallistonsa* osin. Yritystä kritisoitiin muun muassa kriisillä rahastamisesta ja naiiviudesta. Tosin kritiikki ei pääosin aihetta käsittelevien artikkelien perusteella koskenut mallistoa itseään, vaan kritiikki kohdistui mainoskampanjaan. (Jurkka 2023; Tihilä and Karhu 2023; Tamminen 2024)

Tästä huolimatta olin odottanut, että teoksia ja aiheelle valitsemaani lähestymistapaa olisi kutsuttu vähintään naiiviksi tai suhtautumistani sodan vakavuuteen olisi kyseenalaistettu. Näin ei kuitenkaan kyselyn vastauksista ilmennyt.

Ero voi toki johtua myös siitä, että näyttelyissäni painotus oli taideteoksilla, eikä massatuotantoon tarkoitetuilla kuoseilla, kuten *Finlaysonin* mallistossa. Palaute olisi voinut olla siis täysin toisenlaista, jos painotus olisikin ollut kuoseilla tai jos olisin myynyt niitä näyttelyiden yhteydessä. Toki on otettava huomioon myös se, että toisen maailmansodan päättymisestä on tutkimuksen tekoheikellä kulunut noin kahdeksankymmentä vuotta. Toisin kuin *Finlaysonin* malliston kohdalla, jonka tullessa markkinoille 2023 Ukrainan sota oli edelleen käynnissä. (Tamminen 2024a; Tamminen 2024b)

4. Tulokset

Näyttelyssä esillä olleet teokset vaikuttavat olleen pääosin kaikkien vastanneiden mieleen. Vastanneilta kysyttäessä, mikäli he pitivät teoksista kukaan

	lkm	%
Yhdestä tai muutamasta teoksesta	9	21
Pääosin	15	35
Kyllä	19	44
Yht.	43	100

TAULUKKO 4 PITIVÄTKÖ VASTAAJAT NÄYTTelyn TEOKSISTA, KUVA FANNI TAMMINEN

ei valinnut vaihtoehtoa "en pitänyt" eikä vaihtoehto siksi edes näy taulukossa 4. Lisäksi vain 9 kävijää vastasi pitäneensä vain yhdestä tai muutamasta teoksesta. Näin ollen voidaan lähteä kokoamaan olettamusta, jonka mukaan näyttelyn kävijät pitivät teoksia esteettisesti miellyttävinä. (Tamminen 2024; Tamminen 2024a; Tamminen 2024b)

Sukupuoli			Yhdestä tai muutamasta teoksesta	Pääosin	Kyllä	Yht.
Mies	lkm		2	3	7	12
	% Sukupuolesta		17%	25%	58%	100%
Nainen	lkm		5	11	10	26
	% Sukupuolesta		19%	42%	38%	100%
Muu	lkm		1	1	2	4
	% Sukupuolesta		25%	25%	50%	100%
En halua kertoa	lkm		1	0	0	1
	% Sukupuolesta		100%	0%	0%	100%
Yht.	lkm		9	15	19	43
	% Sukupuolesta		21%	35%	44%	100%

TAULUKKO 5 PITIVÄTKÖ VASTAAJAT NÄYTTELYN TEOKSISTA SUKUPUOLITTAIN, KUVA FANNI TAMMINEN

Taulukon 5 mukaan miehet vaikuttavat pitäneen teoksista keskimäärin muita enemmän. Vastanneista miehistä 58 % vastasi suoraan "kyllä" kysyttäessä,

mikäli vastaajat pitivät näyttelyn teoksista. Naisista näin vastasi vain 38 %. Ja vaikka naiset vastasivat pitäneensä teoksista pääosin selvästi miehiä useammin, vastasivat miehet pitävänsä vähintään pääosasta teoksia hieman naisia useammin, tosin vain kolmella prosentilla. Taulukosta 5 selviää myös ainoan sukupuolensa kertomatta jättäneen pitäneen vain joistakin teoksista ja muun sukupuolisten pääosin pitäneen teoksista 75 % enemmistöllä. (Tamminen 2024; Tamminen 2024a; Tamminen 2024b)

Vastanneiden suhtautumiseen teoksiin vaikutti myös vastanneiden ikä. Taulukosta 6 käy ilmi vastanneiden yli 80-vuotiaiden pitäneen teoksista. Molemmat kyselyyn osallistuneet yli 80-vuotiaat vastasivat "kyllä" kysymyk-

Ikä			Yhdestä tai muutamasta teoksesta	Pääosin	Kyllä	Yht.
	Alle 18	Ikäryhmästä				
	Alle 18	Ikäryhmästä	2	2	1	5
		% Ikäryhmästä	40%	40%	20%	100%
	18-29	Ikäryhmästä	3	5	6	14
		% Ikäryhmästä	21%	36%	43%	100%
	30-39	Ikäryhmästä	2	2	3	7
		% Ikäryhmästä	29%	29%	43%	100%
	40-49	Ikäryhmästä	0	1	3	4
		% Ikäryhmästä	0%	25%	75%	100%
	50-59	Ikäryhmästä	0	4	2	6
		% Ikäryhmästä	0%	67%	33%	100%
	60-69	Ikäryhmästä	1	1	2	4
		% Ikäryhmästä	25%	25%	50%	100%
	70-79	Ikäryhmästä	1	0	0	1
		% Ikäryhmästä	100%	0%	0%	100%
	Yli 80	Ikäryhmästä	0	0	2	2
		% Ikäryhmästä	0%	0%	100%	100%
Yht.	Ikäryhmästä		9	15	19	43
	% Ikäryhmästä		21%	35%	44%	100%

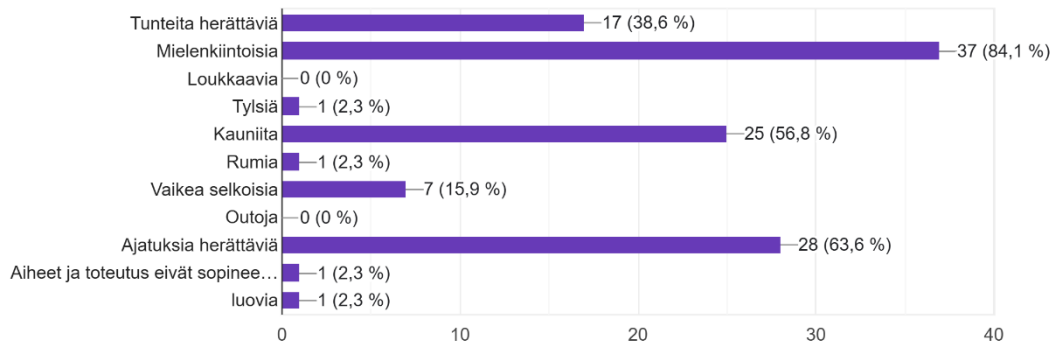
TAULUKKO 6 PITIVÄTKÖ VASTAAJAT NÄYTTelyn TEOKSISTA IKÄRYHMITTÄIN, KUVA FANNI TAMMINEN

seen: "Piditkö näyttelyn teoksista?". Sen sijaan ainoa 70-79-vuotias vastannut vastasi pitäneensä vain yhdestä tai muutamasta teoksesta. Muista ikäryhmistä selvästi eniten teoksista pitivät 40-49-vuotiaat. Heistä 75 % piti kaikista teoksista ja 25 % pääosasta teoksia. Vähiten teoksista taas pitivät alle 18-vuotiaat, joista 40 % vastasi pitäneensä vain yhdestä tai muutamasta teoksesta. (Tamminen 2024)

Tarkempaa tietoa vastanneiden mielipiteistä teosten estetiikasta saadaan tarkastelemalla vastanneiden mielipiteitä näyttelyn teoksista. Kuvaajasta 2 selviää, että lähes 57 % vastanneista piti teoksia suorastaan kauniina, kun vastaavasti vain yksi vastanneista piti teoksia rumina. Aineistosta kuitenkin selviää myös, että vastaaja, joka piti teoksia rumina, piti niitä myös kauniina. Kyseinen vastaaja myös vastasi pääosin pitäneensä näyttelyn teoksista. Näin ollen on

mahdollista hänen pitäen vain yhtä tai muutamaa teoksista rumina ja muita kauniina. (Tamminen 2024)

Yllättävän moni eli Kuvaajan 2 mukaan reilu 15 % kyselyyn osallistuneista kävijöistä piti teoksia vaikeaselkoisina. Tämä todennäköisesti tarkoittaa, etteivät he aivan ymmärtäneet taiteilijana teoksille antamaani merkitystä ja täten arvioivat teoksia pääosin niiden esteettisten ominaisuuksien perusteella. Vaikeaselkoisuus voi myös viitata puutteelliseen esteettiseen tarinankerrontaan. (Tamminen 2024)

KUVAAJA 2 MILLAISIA TEOKSET VASTAAJIEN MIELESTÄ OLIVAT
KUVA FANNI TAMMINEN

Olin pyrkinyt välttämään teosten vaikeaselkoisuutta tuomalla näyttelyihin teostiedot (liite 1), jotka kuvasivat sanallisesti teosten ja niiden osien merkityksen. Näyttelyssä päivystäessäni huomasin useiden kävijöiden kiertävän näyttelyn ilman teostietoja, minkä vuoksi teokset ovat voineet olla vaikeita ymmärtää. Tämä ei toki poista sitä tosi asiaa, että teoksia on pidetty vaikeaselkoisina. Vaikeaselkoisuus ei kuitenkaan vaikuttaisi olleen esteenä näyttelyistä nauttimiselle, sillä moni teoksia vaikeaselkoisina pitäneistä piti niitä myös kauniina, mielenkiintoisina tai molempina. (Tamminen 2024a; Tamminen 2024b)

Kuvaajasta 2 selviää myös että, jopa 84 % eli 37 vastanneista piti teoksia mielenkiintoisina. Kyselyaineistosta selviää mielenkiinnon juontuvan pitkälti käsiteltävästä aiheesta. Teoksia pidettiin laajasti myös ajatuksia herättävinä.

Kuvaajan 1 mukaan lähes 64 % kyselyyn osallistuneista vastasi teosten herättäneen heidät ajattelemaan. Kyselyn kysymyksen 7. (Liite 2) mukaan heränneet ajatukset ovat olleet pääosin myönteisiä. Eräs vastanneista kirjoitti: " Taiteen tarkoitus on herättää ihmisiä ajattelemaan ja keskustelemaan. Uskon että siihen sopii hyvin aiheita mitä on vaikea kohdata muuten". Toisen vastanneen näkemys rajasi kaupallisen taiteen kuitenkin hyväksyttävän sota-aiheen käytön ulkopuolelle. Vastaja Kirjoitti: "Sodan käyttäminen taiteessa herättää ajatuksia. Itse ajattelen, että sotaa voidaan käyttää taiteessa, jos tarkoitus on ns. hyvä esim. tarkoitus herätellä näkemään ihmisten hätä. Kaupalliseen tarkoitukseen sota ei sovi". (Tamminen 2024. Vastaja 41, Vastaja 43)

4.1. Teosten kokeminen ja eettisyys

Taiteen avulla voidaan luoda, muokata ja vahvistaa ihmisten käsitystä historiasta, ihmisistä ja tapahtumista. Näin ollen nähdäkseni vastuu taiteen eettisyydestä on taiteilijalla. Taiteilija on vastuussa siitä, että hänen tapansa käsitellä arkoja aiheita ei loukkaa aiheen olemusta tai ihmisiä, joita se koskettaa. Taiteilijan on pystyttävä seisomaan teostensa takana, ja perustelemaan tekemiään valintoja, mikäli se on tarpeellista. Taiteilija ei mielestäni siis voi myöskään olla ottamatta selvää käsittelemänsä aiheen kontekstista ja vaikutuksista. (Lehtoruusu ja Ripatti 2023, 55-57)

Taiteen moraalinen arvo ei ole välttämättä aina sidoksissa taiteen esteettiseen arvoon, ja päinvastoin. Arvioidakseni näyttelyn teosten moraalista arvoa tutkimuksessani hyödynnän maltillisen moralismin tapaa arvioida taiteen eettisyyttä. Maltillisen moralismin mukaan eettisesti kyseenalaisia, mutta

taiteellisesti laadukkaita teoksia on mahdollista luoda. Teoksen moralistiset arvot ovat kuitenkin relevantteja teosta arvioitaessa. Toisin sanoen moraaliset puutteet alentavat taiteen arvoa ja moraaliset ansiot taas kohottavat arvoa. Tulkitsen tämän siten, ettei ole mahdollista täysin erottaa taiteen estetiikkaa, eettistä vaikutusta ja kokemusta toisistaan, mutta niitä on syytä tarkastella myös erikseen. (Jula ym. 2007, 15-18; Tamminen 2024a; Tamminen 2024b))

Monet kyselyyn osallistuneet (~39 % Kuvajaaja 1) kuvailivat teoksia tunteita herättävinä. Kysymyksen 7. (liite 2) perusteella vastaajien kokemat tunteet olivat ristiriitaisia, mutta aran aiheen käsittelyä myös arvostettiin. Vanhemmat vastanneet mainitsivat myös teosten herättäneen nostalgiaa omien ja vanhempien kokemusten kautta.

Kun pyrimme selvittämään, mitä tunteita taide meissä herättää, vertaamme teoksen herättämiä tunteita kontekstissa aiempiin kokemuksiimme. Näin taiteen meissä herättämät tunteet asettuvat osaksi muita kokemuksiamme ja toisaalta, miten asennoitumisemme siihen eroaa niistä. (Freeman 2011, 3)

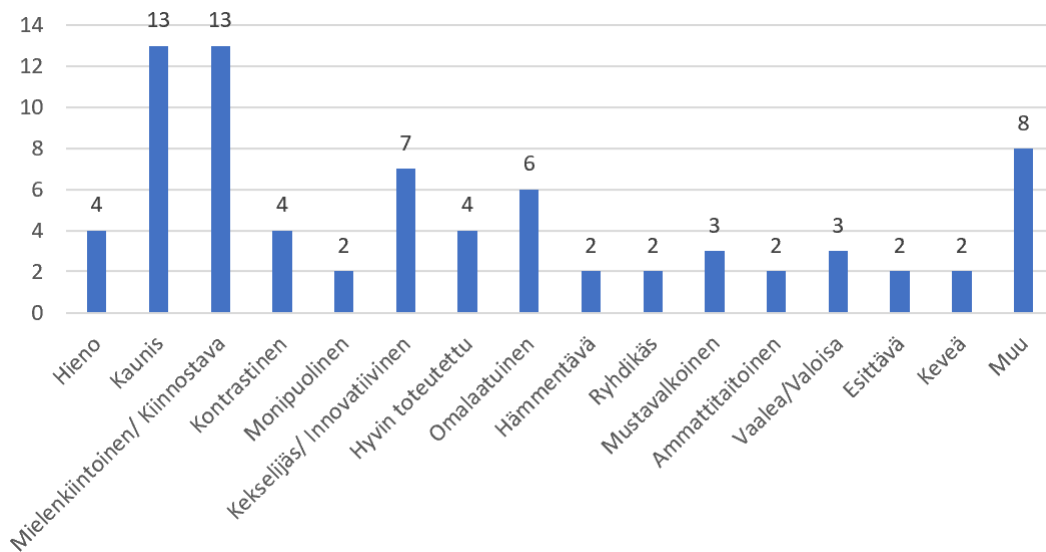
Taiteen eettisyyden arvioiminen sen herättämien tunteiden kautta edellyttää näiden tunteiden asettamista kontekstiin muiden koettujen tunteiden kanssa. Näin on mahdollista selvittää, mikä jos mikään heränneissä tunteissa on olennaista tutkimuksen kontekstissa. Tutkimuksessani tämä konteksti perustuu Pilvi Torstin (2012) tutkimusteos *Suomalaiset ja historia tarjoamaan tietoon suomalaisten suhtautumisesta maamme sotiin*. Lisäksi on huomioitava vastaajien omien arvojen merkitys siihen, miten he lähestyvät ja kokevat näyttelyn teokset. (Freeman 2011, 105; Torsti 2012, passim.; Tamminen 2024a; Tamminen 2024b))

Monet vastanneet pitivät tärkeänä, että talvi- ja jatkosotia käsitellään taiteessa. Useat vastanneet toivat esille taiteen merkityksen muistutuksena historiasta, ja sen roolin kansanperinteen ylläpitämisessä. Vastauksista ei käynyt ilmi, että kukaan vastanneista olisi pitänyt teoksia tai niiden aihevalintaa eettisesti kyseenalaisena. Vastaukset heijastivat Torstin (2012) Historiatietoisuus Suomessa- tutkimuksen tuloksia, joiden mukaan suomalaiset pitävät toisen maailmansodan tapahtumia merkittävinä osina Suomen historiaa. (Torsti 2012, 99; Tamminen 2024)

Kaikki kyselyyn osallistuneet eivät kuitenkaan arvioineet teosten eettisyyttä tai niiden kokemusta syvällisemmin kuin todetakseen aiheen olevan tärkeä tai että he eivät ole perehtyneet asiaan. Eräs vastanneista vastasi, ettei ole ajatellut asiaa ja pitää sotaa aiheena siinä missä mitä tahansa muutakin aihetta. Kysymys 7. oli monessa vastauspaperissa jätetty täysin tyhjäksi. Näin ollen vaikuttaisi näyttelyissä vierailleiden, jotka kokivat teokset vaikeaselkoisiksi, mahdollisesti tutustuneen teoksiin autonomisesta näkökulmasta. Autonomistisen näkemyksen mukaan taiteen arvo määräytyy sen ominaiseen arvoon, ja teoksen ulkopuoliset arvot ovat irrelevantteja. Toisin sanoen teoksen herättämillä tunteilla tai sen moraaliudella ei ole merkitystä teoksen arvolle. Autonominen taiteen tutkimuksen näkökulma ei kuitenkaan tarkoita, että nämä vastaukset ovat tutkimuksen kannalta turhia vaan sitä, että tehtäessä taidetta ei saa unohtaa sen visuaalista merkitystä. (Tamminen 2024, Vastaaaja 9; Tamminen 2024a; Tamminen 2024b; Jula ym. 2007, 11-12)

4.2. Tuotteiden esteettisyys ja ostettavuus

Kun kyselyssä kysyttiin, millä kolmella sanalla vastanneet kuvailisivat tekstiili tuotteita kuvaajan 2 mukaan 13 vastanneista kuvaili tuotteita kauniiksi ja neljä muuta vastasi niiden olevan hienoja. Sen sijaan yksikään vastauksista ei maininnut rumaa tai epämiellyttävää. Tosin kaksi vastanneista koki tekstiilituotteet hämmentäviksi ja eräs vastanneista kuvaili niitä monotonisiksi ja yksitoikkoisiksi. Nämä muutamat selvästi negatiivisemmat vastaukset eivät kuitenkaan selitä, miksi kysyttäessä kuinka todennäköisesti vastanneet ostaisivat esillä olleita tekstiilituotteita suurin osa vastanneista olisi jättänyt tuotteen ostamatta. Etenkin kun otetaan huomioon, että 13 vastanneista kuvaili tuotteita joko mielenkiintoisiksi tai kiinnostaviksi. Poikkeuksena *Ostokortti*-keittiöpyyhe, jonka kohdalla useampi vastannut olisi valmis ostamaan tuotteen. On myös hyvä huomata viiden kyselyyn osallistuneen jättäneen kokonaan vastamatta tähän kysymykseen. Tämä vastaa lähes 12 % kaikista vastanneista, ja aiheuttaa merkittävän poikkeaman tuloksissa. (Tamminen 2024)

**KUVAAJA 3 TEKSTIILIEN ESTEETTINEN KUVAILU KYSELYVASTAUKSISSA
KUVA FANNI TAMMINEN**

Kuvaajasta 2 käy ilmi vastanneiden kuvailleen tekstiilituotteita myös kekse-
liäksi tai innovatiivisiksi (6) sekä omalaatuisiksi tai uniikeiksi (6). Luokittelisin
myös nämä vastaukset positiivisiksi arvioiksi tuotteiden esteettisyydestä, jo-
ten kuosien heikko ostettavuus tuskin on seurausta heikosta esteettisestä to-
teutuksesta. (Tamminen 2024)

Näin ollen näyttelyvieraat pitivät näyttelyssä näkemiään tekstiilejä visuaali-
sesti miellyttävinä, mutta eivät olleet valmiita ostamaan niitä omaan kotiinsa.
Herää kysymys, mistä johtuu esillä olleiden tekstiilituotteiden heikko ostetta-
vuus? Jos kyse ei ole niiden epämiellyttävästä ulkonäöstä, syyn on oltava jokin
muu. Toki on mahdollista, että Tekstiilien kuosit ja värit eivät yksinkertaisesti
sovi vastanneiden tyyliin tai sisustukseen. Kyselyn vastausten perusteella tämä
ei kuitenkaan vaikuttaisi olevan syynä. (Tamminen 2024; Tamminen 2024a;
Tamminen 2024b)

		Pitkö tekstiilejä kauniina tai hienoina?			
		Ei mainintaa	Kauniina	Hienoina	Yht.
Ikä	Alle 18	3	1	0	4
	18-29	7	5	2	14
	30-39	2	2	1	5
	40-49	2	1	0	3
	50-59	3	3	0	6
	60-69	2	1	1	4
	Yli 80	2	0	0	2
Yht.	21	13	4	38	

**TAULUKKO 7 VASTASI KAUNIS TAI HIENO IKÄRYHMITÄIN
KUVA FANNI TAMMINEN**

Taulukon 7 perusteella vastan-
neiden ikäryhmällä ei vaikuttaisi
olevan vaikutusta siihen, piti-
vätkö vastanneet tekstiilituot-
teita kauniina tai hienoina. Kai-
kissa ikäryhmissä sekä kuvaillaan
tekstiilejä kauniiksi tai hienoiksi

melko saman verran kuin ei. Poikkeuksena yli 80-vuotiaat vastanneet, joista
kumpikaan ei vastannut pitäneensä tekstiilejä kauniina tai hienoina. (Tamminen
2024)

		Pitkö tekstiilejä kauniina tai hienoina?			Yht.
		Ei	Kauniina	Hienoina	
Sukupuoli	Mies	3	5	4	12
	Nainen	15	7	0	22
	Muu	3	0	0	3
	En halua kertoa	0	1	0	1
Yht.		21	13	4	38

TAULUKKO 8 VASTASI KAUNIS TAI HIENO SUKUPUOLITTAIN
KUVA FANNI TAMMINEN

kysymykseen vastanneista 12 miehestä vain kolme ei maininnut kaunista tai hienoa, kun taas 22 vastanneesta naisesta yli puolet eli 15 vastannutta ei vastannut kumpaakaan. Vastanneista muun sukupuolisista kukaan ei maininnut kaunista tai hienoa. Vastanneet naiset eivät myöskään käyttäneet termiä hieno kertaakaan. (Tamminen 2024)

Kyselyssä esiin nousi myös toinen selitys. Vaikuttaisi siltä, että ihmiset vierastavat sotaa aiheena sisustustuotteissa. Eräs vastanneista kirjoitti tekstiilituotteista seuraavasti, tiivistäessään viimeisiä ajatuksiaan näyttelystä: "Koen oloni ristiriitaiseksi kotiin kuuluvista sotatuotteista, en itse haluaisi sodasta muistuttavia tuotteita kotiin, vaikka kuosit olivat hienoja. Mietin myös sotaa aiheena, se on hyvin vaikea-". Kysymyksiin 11.-14. saamieni vastausten perusteella arvioisin olevan hyvin mahdollista, että muut vastannet ovat ajatelleet samoin, vaikka he eivät sitä suoraan sanoin ilmaisetkaan. (Tamminen 2024, Vastaja 40; Tamminen 2024a; Tamminen 2024b)

Tämä voisi selittää myös, miksi *Ostokortti*-pyyhe oli ainoa selvä poikkeus, mitä tulee tuotteiden ostettavuuteen. Vaikka säännöstely oli suoraan seurausta toisesta maailmansodasta ja vaikutti rajoittavasti jokaisen elämään, se ei suoraan liity sodan käyntiin. Näin ollen ihmiset eivät ehkä vierasta säännöstely aiheisia tuotteita samalla tavalla kuin sota-aiheisia tuotteita. (Tamminen 2024)

Sukupuoli sen sijaan näyttäisi

Taulukon 8 mukaan vaikuttaneen siihen, pitivätkö vastanneet tekstiilejä kauniina tai hienoina. Taulukon 8 mukaan

On myös hyvä huomioida, että *Raja-* ja *Tuntolaatat-*kuoseihin kohdistuvan kiinnostuksen ja kiinnostuksen sotahistoriaan välillä oli havaittavissa selvää korrelaatiota. *Raja-*kuosin ja kiinnostuksen sotahistoriaan välinen korrelaatiokerroin

		Kuinka todennäköisesti ostaisit Tuntolaatat-kuosia?	Kuinka kiinnostunut olet sotahistoriasta?
Kuinka todennäköisesti ostaisit Tuntolaatat-kuosia?	Korrelaatioarvo		.387*
Kuinka kiinnostunut olet sotahistoriasta?	Korrelaatioarvo	.387*	1

*. Korrelaatio merkittävä kun >0.05

**TAULUKKO 10 KORRELAATIO TUNTOLAATAT/SOTAHISTORIA
KUVA FANNI TAMMINEN**

		Kuinka todennäköisesti ostaisit Raja-kuosia?	Kuinka kiinnostunut olet sotahistoriasta?
Kuinka todennäköisesti ostaisit Raja-kuosia?	Korrelaatioarvo	1	.417**
Kuinka kiinnostunut olet sotahistoriasta?	Korrelaatioarvo	.417**	1

** Korrelaatio on merkittävä kun >0.05

**TAULUKKO 9 KORRELAATIO RAJA/SOTAHISTORIA
KUVA FANNI TAMMINEN**

antoi arvon ~0,42 ja *Tuntolaatat-*kuosin kohdalla tämä arvo oli ~0,39, kuten käy ilmi taulukoista 9 ja 10 Korrelaatio kertoo, kuinka suuri yhteys tutkittavien tekijöiden välillä on. SPSS-ohjelma antaa arvon väliltä 0-1, jossa suurempi arvo merkitsee merkittävämpää korrelaatiosuhdetta. Täten voidaan tehdä johtopäätös, että sotahistoriasta

kiinnostus sotahistoriaan jossain määrin lisää myös kiinnostusta sota-aiheisiin teksteihin. (Tamminen 2024)

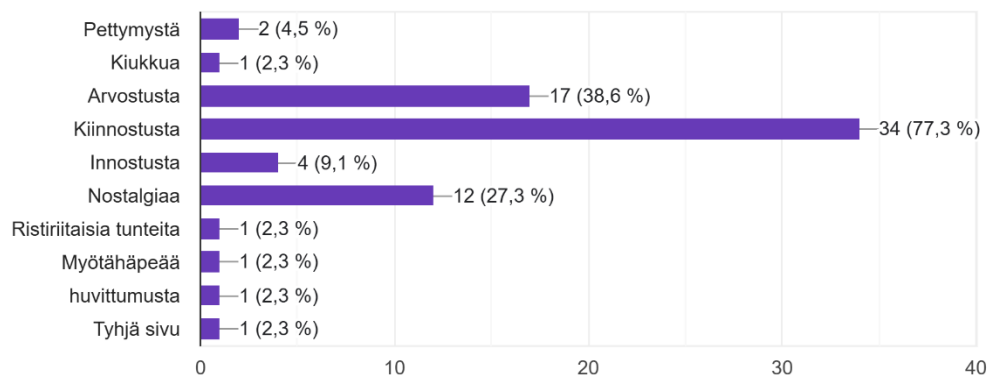
Tämä korrelaatio voitaisiin mahdollisessa jatkotutkimuksessa yhdistää aiemmin mainittuun sotatavaran keräilystä kiinnostuneeseen alakulttuuriin. Tämän tutkimuksen perusteella ei kuitenkaan voida tehdä tällaista johtopäätöstä. Havaittu korrelaatio kuitenkin osoittaa, että näyttelyn kuoseilla on olemassa oleva kohderyhmä. Ja koska aiemmin todettiin vastanneista suurimman osan olleen naisia ja kyselyn perusteella miehet ovat naisia kiinnostuneempia sotahistoriasta, on mahdollista, etteivät kyselyyn vastanneet vain kuulu *Raja-* ja *Tuntolaatat-*kuosien (kuva 7 ja 8) kohderyhmään. (Tamminen 2024; Tamminen 2024a; Tamminen 2024b)

4.3. Tekstiilien eettisyys

Kyselyn perusteella vastaajat vierastavat sotaa aiheena tekstiilituotteissa. Vastausten perusteella näyttelyn tekstiilejä ei kuitenkaan myöskään pidetty täysin epämiellyttävänä. Vastanneilta kysyttäessä: " Millaisia tunteita talvi- ja jatkosotien käyttäminen aiheena tekstiilisuunnittelussa herätti?", ~77 % vastanneista kertoi kokeneensa kiinnostusta. Kysymyksen 10. vastauksista kiinnostuksen syiksi vastanneet mainitsivat kiinnostuksen aihetta kohtaan, aiheen käsittelyn tekstiilituotteissa ja aiheen uutuuteen käyttötekstiileissä. (Tamminen 2024; Tamminen 2024a; Tamminen 2024b)

Kuvaajasta 4 havaitaan, etteivät tekstiilit ja niiden aiheet herättäneet negatiivisia tunteita pääosassa vastanneita. Vain yksittäiset vastaajat ilmaisivat kokeneensa pettymystä ja kiukkua. Vastausdatan tarkemmasta tarkastelusta selviää, yksittäisen vastaajan ilmaisseen kokevansa pettymystä, kiukkua sekä myötähäpeää. Kyseinen vastaaja ei kuitenkaan avannut vastauksiaan kysymyksessä 10. Vastaajan kysymykseen 7. (liite 2) antamasta vastauksesta kuitenkin selviää, että hänen mielestään sota ei sovi kaupalliseen käyttöön. (Tamminen 2024)

Kuvaajasta 4 voidaan myös havaita tekstiilien herättäneen arvostusta lähes 39 % vastanneista ja innostusta noin 9 % vastanneista. Tämä tarkoittaa, että useampi vastaaja koki innostusta kuin aiemmin mainittuja selvästi negatiivisia tunteita yhteensä. Vastanneista noin 27 % kertoi kokeneensa nostalgiaa, mikä tarkoittaa, että myös nostalgia oli selvästi yleisempi tuntemus kuin tekstiilien herättämät negatiiviset tunteet. (Tamminen 2024)

KUVAAJA 4 MITÄ TUNTEITA TEKSTIILIT HERÄTTIVÄT?
KUVA FANNI TAMMINEN

Yksi kyselyyn osallistunut vierailija vaikutti kokevan ristiriitaa tekstiilien kauneuden ja aiheen välillä. Hän kirjoitti: "Sodan käyttäminen aiheena mielenkiintoisesti, toisaalta mietin, että onko liian kauniita osa". Tämä vastaus vaikuttaisi osin myös selittävän syytä tekstiileihin kohdistuva heikko ostohalukkuuden taustalla. Kysymysten 11.-14. (liite 2) vastausten perusteella vaikuttaisi siltä, että muut vastannet ovat ajatelleet samoin, vaikka he eivät ole sitä suoraan kyselyvastauksissaan ilmaisseet. Vastausten mukaan harvempi oli valmis ostamaan tekstiilituotteita kuin ei, mutta kysymyksen 9. (liite 2) vastausten mukaan syy ei ollut rumista tekstiilituotteista. (Tamminen 2024, Vastaja 43)

4.4. Johtopäätökset

Tutkimuksesta käy ilmi, että talvi- ja jatkosota ovat hyväksyttäviä aiheita tekstiili taiteessa. Taidetta pidetään hyvänä tapana käsitellä vaikeaa aihetta ja toisaalta hyvänä tapana tuoda aihe esille nykypolvia varten. Osa vastaajista myös piti näyttelyä ajankohtaisena Ukrainan tilanteen vuoksi. Tutkimuskyselyyn vastanneet eivät pitäneet aiheen käsittelyä teoksissa epäeettisenä tai kyseenalaistaneet sitä. Vaikka vastanneiden joukossa oli heitä, jotka kokivat aiheen vaikeaksi tai raskaaksi, vastausten perusteella hekin kokivat taiteen juuri hyväksi tavaksi käsitellä sotaa aiheena. Tai kuten eräs vastaaja asian sanallisti: "Taide on kansainvälinen kieli". (Tamminen 2024, Vastaja 12; Tamminen 2024a; Tamminen 2024b)

Tekstiilituotteiden osalta vastaajat vierastivat sota-aihetta selvästi taideteoksia enemmän. Merkittävin syy sota-aiheen vierastamiselle oli tutkimuksen mukaan aiheen sensitiivisyys. Vastauksista ilmeni vastanneiden pitäneen talvi- ja jatkosotien käyttöä tekstiilisuunnittelun aiheena kärsimyksellä rahastamisena. Aihetta ei myöskään haluttu tuoda osaksi kodin sisustusta, koska sen ajateltiin muistuttavan sodista. Poikkeuksena *Ostokortti-pyyhe*, joka oli näyttelyn tekstiilituotteista ainoa, jonka suurin osa vastaajista olisi valmis ostamaan. (Tamminen 2024, Tamminen 2024a; Tamminen 2024b)

Tekstiilituotteille on tutkimuksen mukaan olemassa kohderyhmä. Vastaajat, jotka olivat kiinnostuneita sotahistoriasta, olivat valmiimpia ostamaan talvi- ja jatkosota-aiheisia tekstiilejä. Ostokiinnostus tekstiilituotteisiin myös lisääntyi sen mukaan, mitä etäisemmin tekstiilin aihe liittyi sotilaalliseen toimintaan ja rintamaan. *Raja-* ja *Tuntolaatat*-kuosien kohdalla kohderyhmä oli kaikkein

selkein, kun taas *Ostokortti*-pyyhettä oltiin valmiita ostamaan kaikissa vastajaryhmissä. (Tamminen 2024)

5. Päätäntö

Tutkimuksen tulokset vastaavat asettamaani hypoteesia, jonka mukaan sodat taiteen aiheena ovat hyväksyttävissä, kunhan toteutus on kunnioittava ja ottaa huomioon sen aiheuttaman kärsimyksen. Sodan kaupallistamiseen sen sijaan saatetaan suhtautua negatiivisesti. Negatiivinen suhtautuminen on tutkielmaa edeltävän alustavan arvioni mukaan sitä jyrkempi, mitä selvemmin tekstiilisuunnittelun aihe liittyy suoraan sodankäyntiin ja sotilaisiin.

Tulokset osoittavat, että talvi- ja jatkosota ovat hyväksyttäviä ja jopa tärkeitä aiheita taiteessa. Aiheen käytölle ilmeni toki tiettyjä ehtoja kuten kunnioittava sävy. Yllättävää oli, miten merkittävän kulttuurisen merkityksen vastaajat näyttelyllä näkivät. Erityisesti sotien muiston säilyttäminen vaikutti olevan useille vastanneille tärkeää. Mikä ei toisaalta ole yllättävää, kun otetaan huomioon Torstin (2012) tutkimuksen tulokset. Mitä en osannut odottaa oli, miten tutkimusmateriaalin tarkempi analyysi paljasti samankaltaista negatiivista palautetta kuin, mitä *Finlaysonin Rauhanmallisto* oli saanut. (Torsti 2012, passim.; Jurkka 2023, Tamminen 2024a; Tamminen 2024b)

Toki on myös mahdollista, että jatkokehittämällä tuotteita niistä voisi saada kuluttajille kiinnostavampia. Jo esimerkiksi värien tai kuosikerran koon vaihtaminen saattaisi vaikuttaa kuluttajiin. On myös huomioitava, että *Ostokortti*-pyyhe on valmis tuote, kun taas myyt tekstiilituotteet olivat esillä kuoseina. Mikäli kuosit olisivat olleet esillä valmiina tuotteina, kuten lakanoina tai kasseina, olisi ostohalukkuus niidenkin kohdalla voinut olla parempi.

Tutkimuksen tulokset eivät ole täysin aukottomia johtuen pienestä otannasta. Myös vastausten tulkinta saattaa olla ristiriidassa vastaajan tarkoittaman merkityksen kanssa, ja aiheuttaa virheellisiä tuloksia. Kaikki vastanneet eivät myöskään ole lukeneet kysymyksiä kunnolla ja vastanneet jotakin muuta kuin mitä kysyttiin. Monista paperisista lomakkeista myös puuttui vastauksia kohdista, jotka oli merkitty pakollisiksi. Näistä syistä tulokset jäivät pintapuoliseksi. Tutkimuksen uusiminen suuremmalla vastaaja määrällä mahdollistaisi luotettavimmat tulokset ja mahdollisesti enemmän erilaisista lähtökohdista tulevia vastaajia.

Tutkimuksesta näkyy myös vain muutamien vastanneiden antaneen täydentäviä vastauksia kyselyyn. Näin ollen tutkimuksen kvalitatiivisen sisällön analyysin osuus jää puutteelliseksi, kun vain muutaman vastanneen näkemys pääsee esille. Tämä ilmeni harmittavan usein juuri niissä tapauksissa, kun vastaajan näkemykset eroavat selvästi massasta. Nämä vastaajat eivät myöskään jättäneet sähköpostiaan, joten tarkentavia kysymyksiä ei voinut esittää myöskään jälkikäteen.

Kyselyssä itsessään oli myös ongelmia. Esimerkiksi tekstiilituotteiden esteettisyyttä arvioitaessa huomio kiinnittyi siihen, että kysymykset 11.-14. (liite 2) eivät täysin tarjonneet niitä vastauksia, mitä odotin. Kyselyä laatiessani olin ajatellut, että jos vastaaja pitää kuosia kauniina olisi hän myös valmis ostamaan sen. Tekstiilituotteita käsittelevän osion vastaukset kuitenkin osoittavat, että ostettavuus ei perustu pelkästään tekstiilien visuaaliseen miellyttävyyteen. Vastanneiden ostohalukkuuteen kytkeytyy myös tekijöitä laajemmin. Laatimalla kyselyn kysymykset tarkemmin ja laajentamalla kyselyä olisi kenties saatu tarkempia tuloksia. Tosin liian pitkä kysely olisi mahdollisesti vähentänyt saatuja vastauksia entisestään. (Tamminen 2024)

Maltillisen moralismin perusteella näyttelyn teoksilla on sekä esteettistä että moralistista arvoa. Moraalisia ansioita olivat vaikean aiheen käsittely ja vastaajien hyväksymä tapa käsitellä sota-aihetta, ja esteettisiä ansioita kaunis ulkomuoto. Vaikeaselkoisuus voidaan kuitenkin nähdä esteettisenä epäonnistumisena, joka alentaa kokonaisarvoa. Näyttelyn arvoa alentaa myös tekstiilituotteiden kyseenalaistettu eettisyys, joka vie kokonaisuudelta moraalista arvoa. Näkisin kokonaisuuden kuitenkin jäävän moralistisista puutteista huolimatta arvoasteikolla selvästi positiiviselle puolelle. (Tamminen 2024a; Tamminen 2024b)

Toisaalta autonomistinen taiteen kritiikin lähtökohta taas tekee tästä tutkimuksesta käytännössä turhan. Tätä voidaan myös pitää tutkimuksen heikkouksena. Taiteen eettisyyteen liittyvät seikat ovat usein luonteeltaan soveltavia ja käytännön läheisiä. Poikkeuksena etiikan ja estetiikan suhteesta ja laadusta, käsiteltäessä niitä hyvän taiteen perusteina. Taiteen kritiikin alalla vallitsevat näkemykset ovat karkeasti jaettuna instrumentalistinen näkemys ja autonomistinen näkemys. Instrumentalistisen näkemyksen mukaan taiteen arvo perustuu muihin arvoihin kuten moraalisiin tai poliittisiin arvoihin. Taide toimii tällöin tavallaan instrumenttina. Autonomistisessa näkemyksessä taas taiteen ulkopuolisilla arvoilla ei ole merkitystä, vaan taiteen arvo tulee taiteen ominaisista arvoista. Taiteen arvo piilee tällöin sen ominaisarvossa. (Jula ym. 2007, 11-12)

Tämän tutkimuksen aineistona toimiva kritiikki on kuitenkin pääosin peräisin "maalikoilta", jotka todennäköisimmin eivät ole tutustuneet mainittuihin taiteen kritiikin näkemyksiin. Näin ollen he oletettavasti lähestyvät teoksia soveltaen omaa maailmankuvaansa sekä tarjottua kontekstia muodostaessaan mielipiteitään teoksista ja niiden esteettisyydestä ja eettisyydestä.

Tutkimukseni ei siis ole täysin kiistaton, mutta antaa osviittaa suomalaisten asenteista talvi- ja jatkosotien käytöstä taiteessa ja tuotteistuksessa. Tulokset viittaavat nähdäkseni taiteen merkitykseen historian säilyttämisessä ja toisaalta muistuttavat, miten suuressa arvossa suomalaiset pitävät talvi- ja jatkosotia.

Lähteet

Painamattomat lähteet

Näyttelyt

Tamminen, F. *Art of War*. Galleria Lyhty, 14.-31.10.2024. Lapin yliopisto, Taiteiden tiedekunta, Rovaniemi. [Tamminen 2024a]

Tamminen, F. *Art of War*. Kauttuan Ruukinkartano, 1.6.-28.7.2024. Kauttuan Ruukinkartano. Kauttua. [Tamminen 2024b]

Kysely

Tamminen, F. (2024, 1.6.-31.10.). *Sota aiheinen tekstiilitaide ja -tuotteet* (Julkaisematon kyselyaineisto). Kysely tekijän hallussa. [Tamminen 2024]

Yksityiset tiedonannot ja keskustelut

Lumme-Tamminen, J. (2022-2024). *Henkilökohtaiset keskustelut*

Arkistot ja kokoelmat

Edelfelt, A. (1877). *Kuningatar Blanka* (Öljy kankaalle). Kansallisgalleria, Ateenumin taidemuseo.

Edelfelt, A. (1878). *Kaarle-herttua herjaa Klaus Flemingin ruumista* (Öljy kaakalle). Kansallisgalleria, Ateneumin taidemuseo.

Tuntolevyt | Arkistojen Portti. n.d. haettu 3.4.2025. <https://portti.kansallisarkisto.fi/fi/aineisto-oppaat/tuntolevyt>

Sotasampo | Menehtyneet 1939-45. n.d. haettu 3.4.2025. <https://www.sotasampo.fi/fi/casualties>

Säkylän talvi- ja jatkosotamuseo. (n.d.). *Kokoelma* (Museokokoelma). Säköylä, Suomi.

Painetut lähteet

Freeman, Damien. 2011. *Art's Emotions : Ethics, Expression and Aesthetic Experience*. Taylor & Francis Group. <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.ulapland.fi/lib/ulapland-ebooks/reader.action?docID=1779061&ppg=16>.

Hallamaa, Laura. 2017. Historioitsija Tuomitsee: "Banaaliuden Raja on Ylittynyt, Jos Myydään Wc-Harjoja" - Menikö Tuntemattoman Sotilaan Tuoteistaminen Liian Pitkälle?. *Helsingin Sanomat*, 3.8.2017. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000005313118.html>.

Jula, Jari, Lea Kantonen, Hemmo Laiho, Teemu Mäki, Päivi Maunu, Hannele Koivunen, Heta Aleksandra Gylling, Mika Karhu, Leena Kakkori, and Laura Leppämäki. 2007. *Taiteen Etiikka*. Editointi Jari Jula. *Taiteen Etiikka*. Turku: Areopagus.

Jurkka, Inka. 2023. Finlayson Pyytää Anteeksi Rauhanmallistoaan. MTV Uutiset. 9.10.2023. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/finlayson-julkaisi-rauhanmalliston-joka-aiheutti-kritiikkivyoryn-yhtio-pyytaa-nyt-anteeksi-emme-ymmartaneet-riittavasti-sita-herkkyytta/8795704>.

- Lehtoruusu Petra ja Ripatti Anna. 2023. *Painting as a Form of Memory: History in the Art of Albert Edelfelt*. teoksessa *Albert Edelfelt*, Editointi Nasretdin Ainur, valokuvaaja (ekspressio) Nurminen Jenni, valokuvaaja (ekspressio) Pakarinen Hannu, kääntäjä Stenger Wif, kääntäjä Mac Eochagáin Ian, kääntäjä Blanton Robin, kääntäjä Pickford Susan, toimittaja Fritze Sointu, toimittaja Lavikkala Maikki, toimittaja Wahlsten Lene, 2023:44-59. Ateneumin Julkaisut. Helsinki: Ateneum.
- Lempiäinen, Pentti. 1992. *Sano Se Kukkasin : Kasvit Vertauskuvina*. Porvoo ; Helsinki ; Juva: WSOY.
- Markkanen, Kristiina, and Suvi Vihavainen. 2013. *Marimekon Kangas on Toisen Teoksen Kopio*. *Helsingin Sanomat*, 29.5.2013. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000002641786.html>.
- Oksala, Pellervo. 1978. *Ihminen, kulttuuri ja taide*. Filosofisia yleisopintoja. Jyväskylä: Gummerus.
- Poutasuo, Tuula ja Juri Kokkonen. 2001. *Tekstiilin taidetta Suomesta = Textile art in Finland*. Galleria. Hamina: Akatiimi.
- Suomalainen, Kari. 1987. *Karin Sota*. Espoo. Recallmed.
- Tihilä, Katri, and Otso Karhu. 2023. *Some Raivostui, Kun Finlayson Alkoi Myydä Uutta Mallistoaan Ukrainan Sodalla - Näin Yritys Vastaa*. Yle. 6.10.2023. <https://yle.fi/a/74-20053658>.
- Torsti, Pilvi. 2012. *Suomalaiset ja historia*. Helsinki: Gaudeamus.
- Tuomi, Jouni, and Anneli Sarajärvi. 2018. *Laadullinen Tutkimus Ja Sisälönanalyysi*. Tammi Ellibs Lukuohjelmaversio. <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789520400118>.
- Vargas, Alani. 2024. *Why Are Poppies Used for Memorial Day? Here's What They Mean*. Parade. <https://parade.com/living/poppy-flower-meaning>

Liitteet

Liite 1: Teosluettelo: Art of War

Liite 2: Kyselylomake: Sota aiheinen tekstiilitaide ja -tuotteet

Teosluettelo

Art of War

Fanni Tamminen

1. Head shot

Akryyli ja puuvilla kankaalle

Maalaus kuvaa toisen maailman sodan aikaista suomalaissotilaan kypärää, johon ammutusta reijästä purskahtaa vettä sekä kukkia kuin kaatuvasta maljakosta. Teos kuvaa sodan raakuutta, myös sen romantisointia. Teoksen kukilla on myös tätä tukevat merkitykset. Siniset lemmikit symboloivat uskollisuutta sekä toivetta tulla muistetuksi (eng. forget me nots) ja unikkoja pidetään ensimmäisen maailmansodan symbolina ja symboloivat myös kuolemaa ja osanottoa.

2. Simo Häyhä (muotokuva)

Akryyli kankaalle

Maalaus on abstrakti muotokuva tunnetuimmasta suomalaisesta tarkka-ampujasta Simo Häyhästä. Teos kuvaa sitä, millaisen kuvan taiteilija on saanut Häyhästä vain sosiaalisen median kautta.

3. Kortilla

Kuvakudos - TC-kudontalaite

Kuvakudos on tarkka suurennos 1941 käyttöön tulleesta valtionostokortista. Pohjana toiminut kortti kuuluu Säkylän Talvi- ja jatkosotamuseon kokoelmiin ja säännösteli miesten kutomateollisuustuotteita, vaateustarvikkeita ja jalkineita.

4. Tunnettu tuntematon

Teräslanka ja spray-maali

Seinävaatteeseen on sidostettu 3200 rengasta edustamaan niitä noin 3200 Suomen armeijan sotilasta, jotka katosivat talvisodassa.

Ketjupanssarin päällä on kuvattu talvisodan aikana käytössä ollut tuntolevy. Tuntolevyn tarkoituksena on tunnistaa kaatuneet. Kaatuneelta sotilaalta otetaan talteen tuntolevyn toinen osa, joka lähetetään omaisille ja toinen osa kiinnitetään esimerkiksi ruumisarkun päytyyn.

5. Raja

Akryyli ja puuvilla kankaalle

Teos esittää talvi- ja jatkosodan aikaisia rajamuutoksia Suomen ja Neuvostoliiton välillä. Teokseen on merkitty myös Salpalinja, vaikkei siellä koskaan taisteltukaan. Rajan ja rintamalinjojen sijaintien lisäksi kuvasta löytyvät Viipuri ja Pietari (silloinen Leningrad).

6. Rakkaani

Pukuteos - puuvilla

Häämekon malliin on haettu inspiraatiota 1940-luvun häämekoista. Kankaan kuosiin on kerätty rakastavaisten helliä sanoja rintamalle lähetyistä kirjeistä. Puku on kunnianosoitus heille, jotka toisen maailmansodan takia eivät koskaan päässeet alttarille asti.

Tekstiilituotteet

7. Ostokortti-keittiöpyyhe

8. Raja-kuosi

Kuosikerta: 50 cm x 25cm

9. Tuntolaatat-kuosi

Kuosikerta: 50 cm x 50 cm

10. Rakas-kuosi

Kuosikerta 50 cm x 50 cm

Pukuteos Rakkaani materiaali

Sota aiheinen tekstiilitaide ja -tuotteet

Kysely koskee Kauttuan Ruukinkartanolla järjestettyä Säskylän talvi- ja jatko-
sotamuseon Sota taiteessa -erikoisnäyttelyä. Näyttely ja kysely ovat osa La-
pin yliopiston taiteiden tiedekuntaan tehtävää Pro gradu -tutkielmaa, jonka
tarkoitus on selvittää suomalaisten asenteita talvi- ja jatkosotien käyttämi-
sestä aiheena tekstiilitaiteessa ja -suunnittelussa.

Pakollinen kohta

1. Sukupuoli *

Merkitse vain yksi soikio.

- Nainen
- Mies
- Muu
- En halua vastata

2. Ikä *

Merkitse vain yksi soikio.

- 80+
- 79-70
- 69-60
- 59-50
- 49-40
- 39-30
- 29-18
- alle 18

3. Korkein suoritettu kouluaste *

Merkitse vain yksi soikio.

- Peruskoulu
- Ammattikoulu
- Lukio
- Alempi korkeakoulututkinto
- Ylempi korkeakoulututkinto
- Muu: _____

sotahistoriasta?

Tekstiilitaide

Näyttelyssä on esillä kuusi tekstiilitaideteosta, joiden aiheena on talvi- ja jatkosota erinäkökulmista. Seuraavat kysymykset käsittelevät mielipiteitäsi näistä teoksista sekä mielipidettäsi aiheista ja niiden toteuttamisesta.

5. Piditkö näyttelyn teoksista? *

Merkitse vain yksi soikio.

- Kyllä
 Pääosin
 Yhdestä tai muutamasta teoksesta
 En

6. Valitse vähintään yksi. *
- Teokset olivat mielestäni... (lisää vastakohtaisuutta vaihtoehtoihin?)

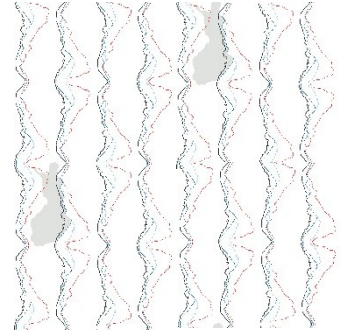
Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

- Tunteita herättäviä
 Mielenkiintoisia
 Loukkaavia
 Tylsiä
 Kauniita
 Rumia
 Vaikea selkoisia
 Outoja
 Ajatuksia herättäviä
 Aiheet ja toteutus eivät sopineet yhteen
 Muu: _____

7. Kerro lyhyesti, mitä ajattelet talvi- ja jatkosotien käytöstä taiteen aiheena 2020-luvun taiteessa.

12. Kuinka todennäköisesti ostaisit *Raja*-kuosia? *

En ostaisi 1 2 3 4 5 Ostaisin mielelläni

13. Kuinka todennäköisesti ostaisit *Tuntolaatat*-kuosia? *

En ostaisi 1 2 3 4 5 Ostaisin mielelläni

14. Kuinka todennäköisesti ostaisit *Ostokortti*-keittiöpyyhkeen? *

En ostaisi 1 2 3 4 5 Ostaisin mielelläni

15. Tiivistä päällimmäiset ajatuksesi näyttelystä ja siellä näkemistäsi teoksista ja tuotteista. *

16. Mikäli olisit mahdollisesti valmis vastaamaan tarkentaviin kysymyksiin näyttelykokemukseesi liittyen, voit jättää sähköpostiositteen tähän.
